

ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה

בשבוע שעבר התחלנו למדנו את המשנה הראשונה המתארת את שרשרת המסירה. ניזכר בה

1 משנה מסכת אבות פרק א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה

הם אמרו שלשה דברים: הווי מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

ראינו כי התחנות שנבחרו אינן מובאות מאלהן. שתיים מהתמיהות המרכזיות היו:

א – העדרם של הכהנים מתהליך המסירה

ב – צירופם של הנביאים – ראינו שהנבואה דווקא מאיימת על המסורת כי הנביא יודע את דבר ה' ללא מסורת.

מי חשוב יותר חכם או נביא? מי חשוב יותר לפי המשנה? כיצד זה בא לידי ביטוי בניסוח המשנה

2 מגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק א משנה א

משה קבל תורה מסיני לפי שהתנא רוצה לסדר מאמרים מפורסמים לבעלי הקבלה שהיו אחרי הנביאים, והיו ראויים שתשרה שכינה עליהם אלא שדורם לא היה ראוי לכך, ...לא לגרעון מדריגתם ממדריגת הנביאים ולזה הוא מזכירם בשמם לא בתואר אחר כמו רבן, ורבי, ורב, לפי שהם למעלה מכל תאר מאלו התארים, כמו הנביאים שאנו מזכירים אותם בשמם לבדם כמו שאמרו בתוספתא של מסכת עדיות [פ"ג הל"ד] וכבר אמרו, גדול מרב, רבי גדול מרבן שמו. על כן התחיל דבריו לומר איך באה הקבלה אליהם מראשם ורבים של כל הנביאים עד אחרונים ועד אלו התנאים.

עיינו בדברי הרב קוק – מה בין למסור תורה לבין לקבל תורה? מה זה אומר על התורה אם אפילו משה גדול הנביאים היה מוסר.

3 הרב קוק אין אי"ה ב עמ' קס

אין שינוי מצד השם יתברך בין שעת קבלת תורה לקודם לה ואחריה. כי כל השינויים הם רק מצד המקבלים, וכשנעשה משה רבנו עליו השלום ראוי להיות מקבל התורה ועלה למדרגה זו קבל אותה, אמנם בני אדם מתפעלים בהשפעתם על כן אמר ומסרה

למי מיועדת הנבואה?

עיינו במדבר יא ושמואל א פרק י

4 במדבר פרק יא 5 שמואל א פרק י

(כד) ויצא משה וידבר אל העם את דברי יקוק ויאסף (ה) אחר כן תבוא גבעת האלהים שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל: (כה) וירד אשר שם נצבתי פלשתים ויהי כבאך שם

יקוק בָּעֵנּוּ וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן הַרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שְׁבָעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוּחַ עֲלֵיהֶם הַרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסֹפוּ: (כו) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיֻּדָּד וַתִּנַּח עֲלֵיהֶם הַרוּחַ וְהִמָּה בַּקְּתָבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֲהֻלָּה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה: (כז) וַיֵּרָץ הַנָּעַר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיֻּדָּד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: (כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כִּלְאִים: (כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הֲמִקְנָא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עֵם יִקְוֶה נְבִיאִים כִּי יִתֵּן יִקְוֶה אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: (ל) וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה אֶל הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

אנשי כנסת הגדולה

אנשי כנסת הגדולה הם החכמים שפעלו בימי הפרסים מאז הצהרת כורש ועד לכיבוש הארץ ע"י היוונים – מייסדם הוא עזרא ואחרונם הוא שמעון הצדיק. על פועלם – ראו את המקורות הבאים – נסו לאפיין את יחסם לתורה?

6 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא: בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי. ביררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש, והניחו להדיוטות כתב עברית ולשון ארמי. מאן הדיוטות? – אמר רב חסדא: כותאי. מאי כתב עברית? – אמר רב חסדא: כתב ליבונאה. תניא, רבי יוסי אומר: ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל, אילמלא (לא) קדמו משה. במשה הוא אומר [שמות יט] ומשה עלה אל האלהים, בעזרא הוא אומר [עזרא ז'] הוא עזרא עלה מבבל, מה עלייה האמור כאן תורה – אף עלייה האמור להלן תורה. במשה הוא אומר [דברים ד'] ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים, בעזרא הוא אומר [עזרא ז'] כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת ה' (אלהיו) ולעשת וללמד בישראל חק ומשפט. ואף על פי שלא ניתנה תורה על ידו – נשתנה על ידו הכתב, שנאמר [עזרא ד'] וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתרגם ארמית וכתוב [דניאל ה'] לא כהליו כתבא למקרא ופשרא להודעה למלכא, וכתוב [דברים י"ז] וכתב את משנה התורה הזאת – כתב הראוי להשתנות. למה נקרא אשורית – שעלה עמהם מאשור.

7 תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פב עמוד א

משום יושבי קרנות – יושבי עשרה תקנות תיקן עזרא: שקורין במנחה בשבת, וקורין בשני חניות כל ימות החול ובחמישי, ודנין בשני ובחמישי, ומכבסים בחמישי בשבת, ואוכלין שום בערב שבת, ושתהא אשה משכמת ואופה, ושתהא אשה חוגרת בשני ובחמישי תקון

בסינר, ושתהא אשה חופפת וטובלת, ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות, בגינייהו קריאה יתירה. ותיקן טבילה לבעלי קריין. שיהו קוראין במנחה בשבת – משום יושבי קרנות.

8 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לא עמוד ב

8

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה.

9 תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כא עמוד ב

9

דאמר מר: (עזרא תיקן להן לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר. וניחוש דילמא אתי לאיתרשולי. א"ל:) קנאת סופרים תרבה חכמה

10 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א

10

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות.

11 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נ עמוד ב

11

אמר רבי יהושע בן לוי: עשרים וארבע תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשרו, שאילמלי מתעשרין – אין כותבין.

12 ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שני

12

ומשה בן מאה ועשרים שנה, זה אחד מארבעה שמתו בן מאה ועשרים שנה ואלו הם משה והלל הזקן ורבן יוחנן בן זכיי ורבי עקיבה משה היה במצרים ארבעים שנה ובמדין ארבעים שנה ופירנס את ישראל ארבעים שנה הילל הזקן עלה מבבל בן ארבעים שנה ושימש חכמים ארבעים שנה ופירנס את ישראל ארבעים שנה רבן יוחנן בן זכיי עסק בפרגמטיא ארבעים שנה ושימש חכמים ארבעים שנה ופירנס את ישראל ארבעים שנה רבי עקיבה למד תורה בן ארבעים שנה ושימש את החכמים ארבעים שנה ופירנס את ישראל ארבעים שנה שש זוגות ששנותיהם שוות רבקה וקהת לוי ועמרם יוסף ויהושע שמואל ושלמה משה והלל הזקן ורבן יוחנן בן זכיי ורבי עקיבה.

▪ מה עומד מאחורי השוות השנים? מדוע דווקא נבחרו ארבעה אלה.

13 אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ג

13

[והעמידו תלמידים הרבה] שבית שמאי אומרים אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו ובן אבות ועשיר ובית הלל אומרים לכל אדם ישנה שהרבה פושעים היו בהם בישראל ונתקרבו לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים חסידים וכשרים:

רבן גמליאל

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כז עמוד ב

14

תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר ליה: רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו: חובה. אמר לו: והלא רבי יהושע אמר לי רשות! אמר לו: המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש. כשכנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו רבן גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה? אמר ליה רבי יהושע: לאו. אמר לו: והלא משמך אמרו לי רשות! אמר ליה: יהושע, עמוד על רגליך ויעידו בדך! ... היה רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו, עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן: עמוד! ועמד.

אמרי: עד כמה נצער ריה וניזיל? ...תא ונעבריה! ... (אמרו - עד כמה נצער ונלך? בואו נעבירו - כלומר הדיחו את רבן גמליאל מהנשיאות)

תנא; אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס. שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כבדו - לא יכנס לבית המדרש. ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי. אמר רבי יוחנן: פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן, חד אמר: אתוספו ארבע מאה ספסלי; וחד אמר: שבע מאה ספסלי. הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל, אמר: דלמא חס ושלום מנעתי תורה מישראל. ... תנא: עדיות בו ביום נשנית, וכל היכא דאמרינן בו ביום - ההוא יומא הוה. ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוהו. ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת...